

go nie tylko profesor homiletyki, kapłan czy kleryk, ale także każdy wierny,

któremu bliska jest sprawa przekazu słowa Bożego.

Stanisław Kałdon OP

**JÓZEF WROCEŃSKI, *Rola i zadania prezbiterium w życiu Kościoła partykularnego (studium prawno-historyczne)*,
Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej,
Warszawa 1998, ss. 373.**

Monografię rozpoczyna znane soborowe pytanie: *Ecclesia, quid dicis de te ipsa?* Vaticanum II odkryło i do wartościowało rolę i znaczenie prezbiterium w Kościele współczesnym. Sukcesywnie ten aspekt pogłębiło prawodawstwo posoborowe. Jednak, jak we *Wstępie* pisze Autor publikacji, należy zauważyć, że mimo znacznego postępu eklezjologicznego dotyczącego roli i znaczenia prezbiterium jest rzeczą konieczną podejmowanie dalszych badań. Tej potrzebie wychodzi naprzeciw prezentowana monografia kanoniczna.

Struktura pracy to pięć rozdziałów, przy czym dwa pierwsze mają charakter historyczny („Prezbiterium w Kościele pierwszych wieków” oraz „Przyczyny rozproszenia prezbiterów i różne formy nawiązania łączności”).

Po uwagach ogólnych, w których czytamy, że trudno jest podać dokładną definicję *prezbiterium*, a ostatni Sobór wypowiedział się o jego roli i znaczeniu w Kościele partykularnym aż w pięciu dokumentach, kręgosłup pierwszego rozdziału stanowią następujące trzy elementy: *prezbiterium w świetle Pisma Świętego*, *prezbiterium w czasach apostołskich*, *prezbiterium w okresie patrystycznym*. Pierwszy rozdział monografii ukazuje, że prezbiterzy w Kościele pierwotnym odgrywali poważną rolę w wypełnianiu pasterskich zadań biskupa. Ponieważ określenie *prezbiterium* jest terminem technicznym, nie dającym się przetłumaczyć na języki nowożytne bez zagubienia właściwego mu sensu, Autor zdecydował, że będzie używany w opracowaniu jako termin techniczny.

Na początku drugiego rozdziału Autor przedstawia motywy, które sukcesywnie zmieniły istniejące już relacje między biskupem a prezbiterami – są to przede wszystkim: tworzenie nowych ośrodków kultu poza miastem biskupim oraz wzrost monarchicznej władzy biskupa; wskazuje również na próby szukania, w sukcesywnych stuleciach, nowych form kontaktowania się biskupa z rozproszonymi po diecezji prezbiterami. Prezentuje w tym nurcie trzy instytucje Kościoła partykularnego. Rozpoczyna od synodu diecezjalnego, przedstawia jego genezę, rozwój oraz obraz prawny instytucji w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r. Taki sam schemat zastosował ks. Wroczeński przy omawianiu kapituły katedralnej. Jako ostatnia – w porównaniu z dwoma poprzednimi instytucjami – stosunkowa młoda, bo początkami sięgająca drugiej połowy XIX w., została zaprezentowana instytucja konsultorów diecezjalnych.

„Sprawa udziału prezbiterów w kierowaniu diecezją w świetle prac i projektów Soboru Watykańskiego II” to tytuł trzeciego rozdziału. Ukazuje on bardzo dokładnie i starannie etapy opracowywania przede wszystkim nowych form udziału prezbiterów w kierowaniu Kościołem partykularnym, tak w okresie przedprzygotowawczym jak i przygotowawczym Soboru, a także przedstawia instytucjonalizację udziału prezbiterów

w kierowaniu diecezją w okresie prac soborowych.

Rozdział czwarty przedstawia prezbiterium w świetle Vaticanum II i prawodawstwa posoborowego, aż do posynodalnej adhortacji apostołskiej papieża Jana Pawła II – *Pastores dabo vobis*; jest to zarazem najdłuższy rozdział monografii. Odnowiona i pogłębiona eklezjologia soborowa zawiera wiele ważnych treści, mających istotne znaczenie dla rozumienia samej wspólnoty kapłanów, jak i ich wspólnotowego działania w Kościele partykularnym. Autor analizuje prezbiterium kolejno w takich dokumentach soborowych jak: *Sacrosanctum Concilium*, *Lumen Gentium*, *Christus Dominus*, *Ad Gentes* oraz najobszerniej w *Presbyterorum Ordinis*. Potem przechodzi do wyliczenia istotnych elementów wspólnotowego działania kapłanów w Kościele partykularnym oraz do przedstawienia prezbiterium w świetle dokumentów posoborowych. Rozdział kończą wnioski związane z tematyką biskup i jego prezbiterium oraz prezbiterium i własny biskup.

Ostatni rozdział poświęcił ks. Wroczeński radzie kapłańskiej: „Rada kapłańska jako współczesny wyraz udziału prezbiterium w życiu Kościoła partykularnego”, która – jego zdaniem – jest logicznym i teologicznie uzasadnionym skutkiem prawnym soborowej nauki o prezbiterium i jego roli w Kościele partykularnym,

zmierzającym do objęcia wszystkich dziedzin życia w diecezji wspólną odpowiedzialnością. Jest to bardzo dokładne omówienie funkcji, roli i kompetencji rady kapłańskiej w życiu Kościoła partykularnego w aspekcie teologiczno-prawnym.

Konkludując wypada powiedzieć, iż praca prezentuje aspekt historyczny zagadnienia wraz z doktryną soborową i posoborową niewątpliwie monografia jest bardzo wnikliwą analizą bogatej i dynamicznej rzeczywistości. W *Zakończeniu*, określając cel swojego studium, Autor

napisał: *Obraz prezbiterium czasów poapostolskich powinien więc ciągle trwać w świadomości biskupów i prezbiterów jako motyw wytrwałego dążenia do wyrażania i urzeczywistniania kolegialności hierarchii kościelnej*. Te i inne walory monografii sprawiają, że trzeba uważać ją za cenną w polskiej kanonistyce, tym bardziej – że jak napisał ks. Wroczeński jeszcze na samym jej początku – *w dorobku kanonistyki polskiej tak ujęty temat nie pojawił się do tej pory w ogóle*.

Ks. Tomasz Rozkrut

ZENON GROCHOLEWSKI, *Tanulmányok az egyházi házasság-és perjogról (Studia z kościelnego prawa małżeńskiego i procesowego)*,

Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pàzmány nominatae – III. Studia, vol. 1, tłumaczył na węgierski z włoskiego i łacińskiego G. Kuminetz, Szent István Társulat, Budapest 2000, ss. 212.

U początku Roku Jubileuszowego 2000 kanonistyka w Kościele powszechnym została ubogacona nową znakomitą publikacją z zakresu kościelnego prawa małżeńskiego i procesowego. Jej autorem jest arcybiskup Zenon Grocholewski, wybitny znawca tych dziedzin prawa kano-

nicznego. Warto dodać, że Autor prezentowanego dzieła – wieloletni profesor prawa kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie – jest obecnie jego wielkim kanclerzem. Przez wiele lat Z. Grocholewski był pracownikiem Sygnatury Apostolskiej, na wszyst-